

V centru zájmu pneumokoky

Česká vakcinologická společnost ČLS JEP spolu s Fakultou vojenského zdravotnictví UO Hradec Králové a Vakcinačním centrem – sdružením pro klinické hodnocení očkovacích látek pořádala ve dnech 3.–5. října 2013 již IX. hradecké vakcinologické dny. Konference s několikaletou tradicí a nejenom celorepublikovým, ale i mezinárodním významem je opakovaně výborně hodnocena a vysoce ceněna mezi odbornou veřejností. Záštitu nad ní převzal náměstek ministra zdravotnictví a hlavní hygienik ČR MUDr. Vladimír Valenta, Ph.D. Letos přijelo více než 500 odborníků z České i Slovenské republiky, zejména praktických lékařů pro děti a dorost, klinických pediatrů, infektologů, epidemiologů, lékařů vakcinačních center a praktických lékařů pro dospělé.

Témata letošní konference vycházela z novinek, které se udály v posledním roce v oblasti očkování, očkovacích kalendářů a národních doporučení pro děti a dospělé. „Máme nová data k výskytu meningokokových a pneumokokových onemocnění, včetně nových dat ve výskytu spalniček a nového přístupu k očkování proti tetanu. Přibývá doporučených očkování, která jsou hrazená ze zdravotního pojištění, je stále aktuálnější očkování proti klíšťové encefalitidě. Poprvé se organizovala paralelní sekce očkování v dospělosti, určená zejména praktickým lékařům pro dospělé. Na konferenci se diskutovalo také o kontroverzích v očkování, kde zazněly argumenty pro a proti, a o řadě dalších aktuálních vakcinologických témat,“ vypočítává předseda kongresu prof. MUDr. Roman Chlíbek, Ph.D., děkan Fakulty vojenského zdravotnictví UO Hradec Králové.

Současné poznatky k očkování proti pneumokokům

Rádi bychom naše čtenáře podrobněji seznámili s tím, o čem se hovořilo v sekci Pneumokoková onemocnění. Současné poznatky k očkování proti pneumokokům shrnul prof. MUDr. J. Beran z Centra očkování a cestovní medicíny z Hradce Králové: „Ukazuje se, že zavedené očkování proti pneumokokům v dětském věku je významným faktorem, který snižuje výskyt IPO. Očkování seniorů, kteří jsou snad ještě víc ohroženi než děti, se teprve v mnoha zemích plánuje a disku-

tuje se o přístupu (konjugovaná/polysacharidová vakcína, časování). Na další detailní výsledky a vyhodnocení IPO v celé populaci si ale budeme muset počkat ještě několik let.“

Surveillance invazivního pneumokokového onemocnění v České republice

MUDr. Jana Kozáková z Centra epidemiologie a mikrobiologie Státního zdravotního ústavu v Praze informovala posluchače o celorepublikovém programu surveillance invazivních pneumokokových onemocnění (IPO). Ten běží v České republice již od roku 2008, a to v souladu s programy surveillance IPO v zahraničí. Národní referenční laboratoř pro streptokokové nákazy je zapojena do řady mezinárodních studií (WHO a ECDC), které směřují jednak k mezinárodnímu sjednocení metodiky surveillance IPO, včetně implementace molekulárních metod do rutinního použití, jednak ke zhodnocení účinnosti programů očkování pneumokokovými konjugovanými vakcínami.

Data surveillance IPO z roku 2012 ukazují pokračující pokles nemocnosti dětí pod 5 let věku (0 až 11 měsíců – 1,8/100 000, 1 až 4 roky – 2,7/100 000) a přetrvávající vysokou nemocnost a smrtnost seniorů nad 65 let věku (8,1/100 000, resp. 27,3 %). Předběžná data surveillance IPO z roku 2013 potvrzují stále nízkou incidenci IPO v cílové vakcinační skupině 0–11 měsíců a v následující věkové kohortě 1–4 roky.

Ilustrační foto Shutterstock.com

Ve spolupráci NRL s krajskými epidemiology bylo zahájeno zjišťování očkování pacientů IPO pneumokokovými vakcínami a hlášení těchto údajů do NRL.

V roce 2011 nebylo zjištěno selhání pneumokokové konjugované vakcíny, většina pacientů IPO nebyla proti pneumokokům očkována a u očkováných pacientů bylo IPO způsobeno buď sérotypem obsaženým ve vícevalentní vakcíně, než kterou byl pacient očkován, nebo non-vakcinačním sérotypem. V roce 2012 bylo zjištěno jedno IPO u očkováného devítiměsíčního dítěte, způsobené sérotypem zahrnutým do konjugovaných pneumokokových vakcín. Přesto můžeme mluvit jednoznačně o úspěchu zavedení plošné vakcinace malých dětí konjugovanými pneumokokovými vakcínami.

Pneumonie a možnosti prevence vakcinací

Nejzávažnějšímu postižení dýchacího ústrojí dětí – pneumonii – věnovala svou přednášku MUDr. Hana Roháčová, Ph.D., primářka Kliniky infekčních, tropických a parazitárních nemocí Nemocnice Na Bulovce, Praha. Počet případů zánětlivého onemocnění plic v ordinacích praktických lékařů pro děti a dorost i na lůžkových odděleních je jedním z důvodů, proč se zabývat možnostmi prevence tohoto onemocnění.

Etiologickým agens může být virus, bakterie i atypická bakterie. Nejen v primární péči se často nepodaří etiologii stanovit. Komunitní bakteriální pneumonie je nejčastěji způsobená pneumokoky, u kterých je do určité míry možná prevence vakcinací.

Aktuálně používané vakcíny proti pneumokokům nemají k dispozici srovnatelná účinnostní data na pneumonie. Pouze desetivalentní vakcína proti pneumokokům disponuje rozsáhlou účinnostní studií na toto onemocnění, která vykazuje velmi dobrý výsledek v míře ochrany 22 % (COMPAS – Clinical Otitis Media and Pneumonia Study). Třinásťvalentní vakcína dovozuje svoji preventivní účinnost z dat dostupných k původní sedmivalentní vakcíně. „Obecně musíme konstatovat, že účinnost vakcín na pneumonie jako nozologickou jednotku nemůže nikdy dosáhnout hodnot účinnosti, která jsou deklarována obecně u invazivních pneumokokových onemocnění. Vyplývá to mimo jiné z charakteru onemocnění, jeho diagnostiky a tím ovlivněného uspořádání studií. Proto i zdánlivě nízké procento účinnosti vakcín proti pneumonii může reálně znamenat snížení incidence tohoto onemocnění a tím i přínos v prevenci pneumonie,“ uzavírá prim. Roháčová.

Co s odmítači očkování?

„Velkým problémem nás praktiků jsou odmítači očkování. Jejich aktivity se rozjíždějí a je třeba je utnout hned v začátku. Jsem velice ráda, že tady na kongresu zaznívá mnoho odborných protiargumentů, které nám opravdu velice chybějí,“ připouští místopředsedkyně Sdružení praktických lékařů pro děti a dorost ČR MUDr. Ilona Hülleová z Kroměříže.

„Konference je monotematicky zaměřena jenom na očkování, ale to je tak široká oblast, že je pořád o čem diskutovat,“ vyzdvihuje prof. Chlíbek, „lékaři tu mají šanci se dozvědět spoustu informací, které by jinak obtížně sháněli. Rodiče dětí a další zájemci o očkování přicházejí často do ordinace se zavádějícími informacemi z internetu. Praktičtí lékaři musejí umět na všechny otázky odpovědět a musejí mít pro každou diskusi argumenty. K lepší schopnosti komunikovat se zájemci o očkování i s odmítači chce právě hradecký kongres přispět.“ Česká vakcinologická společnost na svých webových stránkách zveřejňuje všechny prezentace z konferencí, takže i ten, kdo se nezúčastnil, zde najde mnoho argumentů, které právě k podpoře očkování slouží (www.vakcinace.eu).

Vakcinační strategie v ČR

„Vakcinační strategie proti pneumokokovým onemocněním se v ČR vyvíjí řadu let. Současný model, kdy je na trhu jedna vakcína plně hrazená a jedna s doplatkem, se osvědčil a přináší žádoucí konkurenci. Poslední výsledky surveillance IPO se mírně liší od let minulých. Zaznamenali jsem nárůst IPO, což může být důsledkem stále se zlepšující surveillance, ale spíše se jedná o negativní dopad klesající proočkovánosti. Jedna infekce sérotypem 19A u očkováného dítěte ještě neznamená, že je nutné měnit vakcinační strategii. Tři další IPO způsobené tímto sérotypem u neočkovaných ve věkové kategorii do 4 let však nepochybně vyžadují pozornost. Primárním závěrem je nepochybně snaha zastavit pokles proočkovánosti a spíše ji významně zvýšit,“ komentuje epidemiologická data prof. MUDr. Roman Prymula, CSc., Ph.D., předseda České vakcinologické společnosti. 5al